

**UNIVERSITATEA „AUREL VLAICU” DIN ARAD
ȘCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE UMANISTE ȘI SOCIALE
DOMENIUL DE DOCTORAT „TEOLOGIE”**

PEDAGOGIA DEUTERONOMISTĂ
**STRATEGII ȘI METODE ÎN DISCURSURILE
LIDERILOR DIN PROFEȚII TIMPURII**

Rezumatul tezei de doctorat

**Coordonator Științific,
PROF. UNIV. DR. HABIL.
MĂCELARU MARCEL VALENTIN**

**Doctorand,
BÎRLE SAMUEL FLORIN**

**ARAD
2022**

Introducere.....	6
-------------------------	----------

CAPITOLUL I – STADIUL CUNOAȘTERII ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII

1.1. Ce înțelegem prin pedagogie deuteronomistă și de ce o studiem?.....	11
1.2. Stadiul actual al cunoașterii.....	13
1.2.1. Scurt istoric al cercetării asupra educației ebraice	13
1.2.2. Scurt istoric al cercetării cărții Deuteronom și a literaturii deuteronomiste	23
1.3. Planul de cercetare și metodologia cercetării	30
1.4. Textele utilizate în lucrare.....	34
1.5. Concluzii preliminare	35

CAPITOLUL II – PEDAGOGIA LUI MOISE

2.1. Panorama pedagogiei lui Moise	37
2.2. Contextul activității lui Moise: robia evreilor și supremația egiptenilor	40
2.3. Formarea lui Moise: produs al înțelepciunii egiptene și al revelațiilor dumnezeiești	44
2.3.1. Revelația de la Sinai (Exod. 3:1-4:17)	47
2.4. Caracterul educațional al cărții Deuteronom.....	51
2.5. Strategii și metode în Deuteronom.....	55
2.5.1. Strategie activ-participativă: învățând din istoria națională (Deut. 1-4)	58
2.5.2. Strategie motivațională: un popor favorizat (Deut. 4:7-9, 32-40)	62
2.5.3. Strategie de consolidare: repetiția (Deut. 4:1, 5:1)	65
2.5.4. Strategie de responsabilizare: poruncile divine sunt importante (Deut. 4:2)	67
2.5.5. Strategie motivațională: pedagogul ca model (Deut. 5:22-33)	68
2.5.6. Prezentarea condensată a învățăturilor: decalogul (Deut. 5:6-21)	70
2.5.7. Motivare pe cale afectivă: dragostea și ascultarea (Deut. 6:4-9)	71
2.5.8. Strategie motivațională: recompensele ascultării (Deut. 6:10-12)	75
2.5.9. Strategie coercitivă: pedeapsa (Deut. 6:15)	77
2.6. Metode educaționale deuteronomice.....	78
2.6.1. Studiul de caz (Deut. 5)	78

2.6.2. Metode interactive de învățare: sărbătorile, pelerinajele și cântările	79
2.6.3. Memorarea (Deut. 6:7)	80
2.6.4. Conversația catehetică din familie (Deut. 6:6-7)	81
2.7. Concluzii privind analiza strategiilor și metodelor deuteronomice....	82
2.8. Concluzii generale despre pedagogia lui Moise.....	88

CAPITOLUL III – PEDAGOGIA LUI IOSUA

3.1. Panorama pedagogiei lui Iosua.....	91
3.2. Contextul activității lui Iosua: drumul spre Canaan.....	93
3.3. Formarea lui Iosua: produs al relației de ucenicie și al experiențelor personale.....	96
3.3.1. Spionarea Canaanului (Num. 13-14)	98
3.3.2. Ucenicia lui Iosua: urcarea și coborârea de pe munte (Exod. 24:12-18; 32:17-18)	99
3.3.3. Experiențe la cortul întâlnirii (Exod. 33:7-11)	101
3.3.4. Chemarea lui Iosua (Ios. 1:2-9)	102
3.4. Comparația cu liderii anteriori: Moise și Iosua.....	104
3.5. Rolul educativ al narațiunii din Iosua 22.....	111
3.6. Strategii folosite în Iosua 23-24	117
3.6.1. Repetiția.....	120
3.6.2. Învățând din istoria națională (Ios. 23-24)	122
3.6.3. Recompensele ascultării (Ios. 24:13)	124
3.6.4. Pedagogul ca model (Ios. 24:15)	125
3.6.5. Pedepsa	127
3.7. Metode folosite în Iosua 23-24	128
3.7.1. Conversația catehetică	128
3.7.2. Studiul de caz (Ios. 24:2-13)	129
3.7.3. Pelerinajul ca metodă interactivă: deplasarea la Sihem.....	130
3.8. Concluzii privind analiza strategiilor și metodelor lui Iosua	131
3.9. Concluzii generale despre pedagogia lui Iosua	132

CAPITOLUL IV – PEDAGOGIA LUI SAMUEL

4.1. Panorama pedagogiei lui Samuel	137
4.2. Contextul activității lui Samuel: apostazie generalizată în Israel....	139
4.3. Formarea lui Samuel: copilul familiei și al templului	145
4.4. Aspecte comparative între Moise, Iosua și Samuel.....	149
4.5. Rolul educativ al capitolului 1 Sam. 12	152
4.6. Strategii utilizate în 1 Sam. 12	158
4.6.1. Pedagogul ca model (1 Sam. 12:2-5).....	158

4.6.2. Învățând din istoria națională (1 Sam. 12:8-12).....	161
4.6.3. Un popor favorizat (1 Sam. 12:7-11; 22).....	164
4.6.4. Pedeapsa (1 Sam. 12:15; 21; 25).....	165
4.6.5. Învățând prin miracole: tunete și ploaie în vremea secerișului (1 Sam. 12:16-18).....	166
4.7. Concluzii privind analiza strategiilor și metodelor lui Samuel.....	168
4.8. Concluzii generale despre pedagogia lui Samuel.....	169

CAPITOLUL V – PEDAGOGIA LUI SOLOMON

5.1. Panorama pedagogiei lui Solomon.....	172
5.2. Contextul activității lui Solomon: apogeul politic și începutul decăderii spirituale	173
5.3. Formarea lui Solomon: produsul educației prin delegare	174
5.3.1. Punerea lui Solomon în slujbă (1 Împ. 1).....	180
5.3.2. Manifestarea înțelepciunii lui Solomon (1 Împ. 3).....	181
5.3.3. Rolul educativ al scrierilor lui Solomon (1 Împ. 4).....	184
5.4. Comparația cu liderii anteriori: Moise, Iosua și Samuel	184
5.5. Strategii utilizate în 1 Împ. 8.....	187
5.5.1. Învățând din istoria națională (1 Împ 8:16-20)	188
5.5.2. Recompensele ascultării (1 Împ 8:31-52).....	190
5.5.3. Un popor favorizat (1 Împ. 8:51-53).....	190
5.5.4. Dragostea și ascultarea de poruncile Domnului (1 Împ. 8:57-58)	192
5.5.5. Minunile ca strategii motivaționale: norul de slavă (1 Împ. 8:10- 11)	193
5.5.6. Pedeapsa (1 Împărați 9:6-9)	195
5.6. Concluzii privind analiza strategiilor și metodelor lui Solomon.....	198
5.7. Concluzii generale despre pedagogia lui Solomon	199

CAPITOLUL VI – PEDAGOGIA LUI ILIE

6.1. Panorama pedagogiei lui Ilie	201
6.2. Contextul activității lui Ilie: cultul lui Yahve amenințat cu suprimarea	202
6.3. Formarea lui Ilie: misterul pedagogiei profetice	209
6.4. Particularitățile pedagogiei lui Ilie	212
6.5. Comparația cu liderii anteriori.....	223
6.6. Concluzii generale despre pedagogia lui Ilie.....	226

7.1. Concluzii generale despre strategiile din discursurile liderilor 228

8.1. Concluzii generale despre pedagogia deuteronomistă 232

9.1. Concluziile sintetice ale lucrării	240
10.1. BIBLIOGRAFIE	246

Rezumatul tezei de doctorat

Teza de doctorat intitulată „Pedagogia Deuteronomistă – Strategii și metode în discursurile liderilor din Profeții Timpurii”, abordează tema educației veterotestamentare dintr-o perspectivă inovativă, arătând că discursurile conducătorilor lui Israel furnizează principiile ce stau la baza relației pedagogice instituite între Dumnezeu și comunitatea Sa. Analiza cuvântărilor publice ale liderilor (Moise în câmpia Moabului; Iosua la Sihem (Ios. 23-24), Samuel la Ghilgal (1 Sam. 12), Solomon în Ierusalim (1 Împ. 8) și Ilie pe muntele Carmel (1 Împ. 18)) revelează faptul că Yahve a avut în vedere nu doar *ce*, ci și *cum* învață comunitatea să asculte de legea lui Dumnezeu.

Am utilizat expresia *pedagogie deuteronomistă* cu sensul de viziune complexă despre educație și formare umană, fundamentată în Deuteronom și dezvoltată în cărțile profeților timpurii prin activitatea conducătorilor lui Israel. Teza noastră este că scriitorii deuteronomiști au pus bazele educației ebraice prin retorica liderilor, manifestată începând cu Deuteronomul și reduplicată sub forme specifice în discursurile lui Iosua, Samuel, Solomon și Ilie. Toate aceste cuvântări publice formează o educație edificatoare, ce poate fi analizată sub aspectul strategiilor, metodelor și scopurilor utilizate. Având în vedere că narațiunile care succed Deuteronomul reprezintă reiterări ale paradigmei oferite de acesta, este realizată o dezvoltare complexă a principiilor educației, concretizată în elaborarea unui manual educațional la care contribuie într-un mod compozit, portretul și discursul fiecărui lider.

În primul capitol am efectuat o trecere în revistă a principalilor autori din domeniul educației ebraice (Fletcher Swift, Nathan Morris, Nathan Drazin, Eliezer Ebner, Walter Brueggemann, Cătălin Vatamanu), precum și din interpretarea Profeților Timpurii (W. M. L. de Wette, Julius Wellhausen, Martin Noth, Gerhard von Rad, George E. Mendenhall, M. G. Kline etc), și am explicat în detaliu metodologia de lucru pe care o punem în aplicare. În

sensul acesta, am arătat influența asupra prezentei lucrării a unor autori ca: M. Noth – care surprinde faptul că în *istoria deuteronomică* apar frecvent personaje importante care țin un discurs după modelul lui Moise din Deuteronom; M. Măcelaru – care demonstrează că Israel se autodefinște sub aspect identitar prin vocea liderilor, și care remarcă importanța contextului tranzitoriu al fiecărui discurs public; W. Brueggemann – care ne pune la dispoziție pe lângă identificarea factorilor educaționali ai lui Israel (preoții, profesii și înțelepții), și observații prețioase legate de manifestarea specifică a acestora.

Tot în capitolul de debut efectuăm o descriere a metodologiei proprii. În sensul acesta, pentru fiecare protagonist aplicăm o analiză legată de (1) contextul în care activează, (2) formarea personală, (3) comparația cu liderii anteriori, și (4) particularitățile oferite de propria pedagogie. Opțiunile acestea derivă din realitatea evidentă a faptului că înainte de a recurge la analiza strategiilor, metodelor și a scopurilor specifice fiecărui discurs, este necesară portretizarea cât mai exactă a conducătorului. Numai ajungând la portretul (tipologia) pedagogului, vom putea înțelege partea legată de metodologia pe care acesta o pune în aplicare, conform tabelului de mai jos:

Contextul	Moise: robia evreilor și supremația egiptenilor
	Iosua: drumul spre Canaan
	Samuel: apostazie generalizată în Israel
	Solomon: apogeul politic și începutul decăderii spirituale
	Ilie: cultul lui Yahve amenințat cu suprimarea
Formarea conducătorilor	Moise: produs al înțelepciunii egiptene și al revelațiilor dumnezeiești
	Iosua: produs al relației de ucenicie și al experiențelor personale
	Samuel: copilul familiei și al templului
	Solomon: produsul educației prin delegare
	Ilie: misterul pedagogiei profetice

Pe lângă cele descrise, lucrarea de față se concentrează mai ales asupra identificării și analizei strategiilor și metodelor educaționale din discursurile liderilor. Astfel, din domeniul Științelor Educației preluăm conceptul tripartit al *strategiilor, metodelor și scopurilor educative*, cărora le dăm un înțeles propriu. Astfel, strategia educațională reprezintă un *demers educativ utilizat în discursul conducătorului în mod conștient, ca parte a acțiunilor educative complexe dintre Dumnezeu și poporul său, având scopul de a contribui la buna dezvoltare comunitară, în armonie cu obiective sau scopuri prestabilite*. În schimb, metoda educațională o definim ca *manieră concretă prin care strategia este aplicată și obiectivele pot fi atinse*. Pe de altă parte, scopurile reprezintă *finalități educaționale ce pot fi atinse pe termen mai lung sau mai scurt*. Precizăm faptul că întocmim o clasificare proprie pentru toate strategiile identificate, conform tabelului de mai jos:

Strategia pedagogică identificată	Tipul de strategie
Învățând din istoria națională	Strategie activ-participativă
Un popor favorizat	Strategie motivațională
Repetiția	Strategie de consolidare a învățăturii
Poruncile divine sunt importante	Strategie de responsabilizare
Pedagogul ca model	Strategie motivațională
Decalogul	Prezentarea condensată a învățăturii
Dragostea și ascultarea	Motivare pe cale afectivă
Recompensele ascultării	Strategie motivațională
Pedeapsa	Strategie coercitivă

În capitolul al doilea am efectuat o analiză asupra pedagogiei lui Moise, pornind de la procesul formării sale, contextul în care a evoluat, și continuând cu strategiile, metodele și scopurile identificate în discursurile deuteronomice. Din perspectiva formării personale, Moise este un produs al înțelepciunii egiptene, precum și al perioadei de înstrăinare din Madian, care culminează cu revelația imprevizibilă și marcantă de la Sinai. Pentru protagonist, revelația devine act de transformare ontologică, debut al schimbării personale și colective. Se instituie o paradigmă (educațională) după care se va desfășura

întreaga istorie deuteronomistă. Conducătorii sunt lansați în proiecte supraumane, în urma unor experiențe în care Yahve li se descoperă, după care, spre finalul activității, fiecare va manifesta preocuparea de a susține un discurs public. Putem afirma că, aflată în a doua parte a evoluției personale a conducătorului, revelația marchează o experiență educativă superioară. Ea oferă cu adevărat forța necesară schimbării, făcând posibilă conlucrarea dintre om și Dumnezeu, ceea ce duce la o pedagogie a virtuților, bazată în mod fundamental pe poruncile lui Yahve.

Strategiile, metodele și scopurile educative analizate în discursurile din Deuteronom sunt clasificate și analizate potrivit următorului tabel:

Strategia pedagogică identificată	Tipul de strategie	Scopuri urmărite	Metode aferente strategiei
Învățând din istoria națională	Strategie activ-participativă	<ul style="list-style-type: none"> • Arată trecutul într-un mod onest • Contribuie la autocunoașterea poporului • Contribuie la cunoașterea lui Dumnezeu • Contribuie la cunoașterea poruncilor divine în lumina evenimentelor istorice 	Studiul de caz Conversația catehetică Metode interactive: sărbători, pelerinaje, cântări
Un popor favorizat	Strategie motivațională	<ul style="list-style-type: none"> • Contribuie la autocunoașterea poporului din perspectiva privilegiilor primite • Contribuie la cunoașterea lui Dumnezeu ca sursă a binecuvântării • Contribuie la cunoașterea poruncilor divine în lumina condițiilor speciale • Contribuie la responsabilizarea poporului în raport cu legile și poruncile divine 	Studiul de caz Conversația catehetică Metode interactive: sărbători, pelerinaje, cântări
Repetiția	Strategie de consolidare a învățării	<ul style="list-style-type: none"> • Contribuie la asumarea deplină a învățării (consolidare) • Contribuie la sistematizarea credinței în Israel • Permite reflecția serioasă asupra învățăturilor serioase • Permite nuanțarea unor porunci prin adăugarea de aspecte noi 	Memorarea Conversația catehetică Metode interactive: sărbători, pelerinaje, cântări
Poruncile divine sunt importante	Strategie de responsabilizare	<ul style="list-style-type: none"> • Ajută la prețuirea învățării primite • Contribuie la conștientizarea faptului că învățătura este completă, dreaptă și desăvârșită 	Memorarea Conversația catehetică Metode interactive: sărbători, pelerinaje, cântări
Pedagogul ca model	Strategie motivațională	<ul style="list-style-type: none"> • Arată exemple de oameni care au ascultat de poruncile Domnului • Contribuie la înțelegerea identității și responsabilității pedagogului (Moise) 	Studiul de caz

		<ul style="list-style-type: none"> • Contribuie la autoritatea învățării date, prin propriul exemplu de conduită 	
Decalogul	Prezentarea condensată a principalelor învățături	<ul style="list-style-type: none"> • Contribuie la memorarea ușoară a celor mai importante porunci • Permite focalizarea asupra poruncilor esențiale din Lege • Ajută și la înțelegerea învățării și comportamentului pe care îl așteaptă Dumnezeu prin formularea simplă și clară 	Memorarea Conversația catehetică
Dragostea și ascultarea	Motivare pe cale afectivă	<ul style="list-style-type: none"> • Conturează un climat care favorizează formarea, informarea și transformarea omului • Să urmărească antrenarea omului cu întreaga lui personalitate • Motivează la ascultare prin argumentul dragostei pe care omul o are față de Dumnezeu 	Memorarea Conversația catehetică
Recompense ascultării	Strategie motivațională	<ul style="list-style-type: none"> • Prezintă viitorul în lumina binecuvântărilor de care vor avea parte • Stimulează imaginația poporului • Dovedește faptul că Dumnezeu este Pedagogul desăvârșit deoarece cunoaște viitorul • Determină la ascultare prin apelul la elemente de care sunt direct interesați 	Conversația catehetică Metode interactive: sărbători, pelerinaje, cântări
Pedeapsa	Strategie coercitivă	<ul style="list-style-type: none"> • Arată că orice neascultarea are repercusiuni • Descurajează într-un mod determinant comportamentele nedorite • Are un puternic impact motivațional 	Conversația catehetică Metode interactive: sărbători, pelerinaje, cântări

În al treilea capitol al tezei ne aplecăm asupra portretului de pedagog al lui Iosua, după aceeași metodologie aplicată și la Moise (analiza contextului în care a activat, identificarea elementelor care au contribuit la formarea sa, comparația cu liderul anterior). Un rol important este îl reprezintă analiza discursului public al lui Iosua din cap. 22-24 din Iosua, analiză efectuată din perspectiva împărțirii tripartite pe care am aplicat-o și la nivelul discursurilor din Deuteronom (strategii, metode și scopuri educative). Din perspectiva formării personale, arătăm că Iosua este produsul relației de ucenicie și al experiențelor personale cu Yahve. Personaj de legătură între vechea și noua generație, numele său se asociază atât cu călătoria prin pustiu, cât și cu etapa ulterioară a cuceririi Canaanului. A fost format în iureșul drumului prin pustiu și lansat în activitate în marea încercare națională a cuceririi Canaanului. Prin urmare, demersul nostru propune o caracterizare în lumina a trei perspective

distincte: (1) examinarea unor experiențe din perioada de formare, (2) descrierea relației de ucenicie în care a fost implicat și (3) analiza propriei chemări divine. Din prima categorie, analizăm experiența educativă acumulată prin participarea directă la confruntarea cu Amalec (Exod. 17). Aici are posibilitatea de a se familiariza cu modul de lucru în situații de confruntări armate, înțelegând că există două fronturi, unul spiritual și unul fizic, primul determinându-l pe al doilea. De asemenea, învață că Yahve este Comandantul Suprem, iar conducătorul - un interpus menit să mijlocească și să aplice planurile primite. Pe de altă parte, experiența iscodirii Canaanului (Num. 13), are rolul de a-l echipa cu aspirația cuceririi noului teritoriu. Fiind pus în postura de a observa țara, beneficiază de o mobilizare în termeni concreți, și este probat în vederea selecției viitoare. Descrierea relației de ucenicie demonstrează că aceasta i-a oferit protecție față de culpa comună a comunității. În plus, prezența alături de Moise, îl pune în postura participant la dialoguri educative și de beneficiar al revelațiilor stăpânului său. Iar din perspectiva propriei sale chemări, are parte de încurajare, de instrucțiuni precise și de asigurarea că Dumnezeu îi este alături. Toate acestea reprezintă elemente fundamentale care au contribuit la formarea lui Iosua pentru lucrarea de conducere a lui Israel.

Strategiile utilizate de Iosua în discursul său public sunt următoarele:

Strategii și metode utilizate de Iosua în discursul din 23-24		
Strategie	Tip de strategie	Metode aferente
Repetiția	Strategie de consolidare	Studiul de caz
Învățând din istoria națională	Strategie activ-participativă	Studiul de caz Pelerinajul
Recompensele ascultării	Strategie motivațională	Studiul de caz
Pedagogul ca model	Strategie motivațională	Conversația catehetică
Pedeapsa	Strategie coercitivă	Studiul de caz

Analiza strategiilor și metodelor educaționale a fost făcută în lumina contextului istoric în care se găsea Israel. Acesta se pregătea pentru accesul într-o etapă istorică nouă. O perioadă de stabilizare, de așezare în țară, care corespunde și unei așezări a valorilor, a propriilor viziuni etnice despre comunitate, precum și a propriei manifestări în raport cu Yehova. Astfel, în scopul consolidării învățaturii, este utilizată repetiția în discursurile lui Iosua (sunt reiterate temele următoare: cucerirea canaaniților prin intervenția lui Dumnezeu, separarea de neamurile străine, importanța împlinirii poruncilor divine, pedeapsa pentru neascultare, slujirea exclusivă a lui Dumnezeu și separarea totală de idoli). Învățarea din propria istorie este o strategie activ participativă prin care s-au reiterat informații care îl privesc pe Israel în mod direct, cu scopul de a se asuma în sens pedagogic, experiențe care livrează învățături ca: încrederea în Dumnezeu, cunoașterea lui Dumnezeu, credincioșia față de Dumnezeu, suveranitatea lui Dumnezeu etc. De asemenea, acestea aveau un rol motivațional important, la fel ca strategia de menționare a recompenselor, pe care Iosua o folosește nu pentru a arăta viitorul, ci prezentul dat de Dumnezeu. Celebra declarație a lui Iosua din 24:15 a fost analizată din perspectiva unei strategii de motivare prin propriul exemplu. Conducătorul își asumă public angajamentul față de Yahve și solicită poporului să facă o alegere imediată. Înainte de încheierea legământului, invocă pedeapsa ca strategie menită să determine poporul la ascultarea. Noutatea față de discursurile lui Moise stă în faptul că idolatria reprezenta un pericol prezent, prin urmare și pedeapsa este percepută drept o certitudine pentru israeliți. Atât strategiile cât și metodele provin din toate categoriile pe care le-am sesizat la discursurile din Deuteronom: coercitive, motivaționale, de consolidare etc.

Al patrulea capitol este dedicat pedagogiei lui Samuel, personaj care constituie rezultatul unor acțiuni educative de tip familial și religios, dovedite a fi eficiente. Este luată în considerare contribuția familiei la formarea sa,

aspect demonstrat de faptul că părinții aveau obiceiuri sfinte, că cunoșteau poruncile Domnului, că practicau disciplina rugăciunii și a cântării, că respectau juruințelor făcute înaintea Domnului, și că au continuat să se implice în creșterea lui Samuel prin purtarea de grijă în raport cu necesitățile lui zilnice. Toate aceste elemente formează baze educaționale pentru tânărul care mai târziu va presta o lucrare importantă în cadrul comunității lui Israel. Astfel, există o legătură de tip cauză-efect între educația din familie a lui Samuel și lucrarea sa publică, încununată de întoarcerea poporului la Dumnezeu. În plus, și relația de ucenicie în care a fost implicat la templul de la Șilo, a contribuit la formarea acestui conducător, fiind dovedită de sfaturile înțelepte pe care i le oferă Eli, de apropierea între învățător și ucenic, și nu în ultimul rând, de faptul că a presupus implicarea practică, încă de timpuriu, în activități de slujire.

Discursul public susținut de Samuel conține 5 strategii educative, după cum se poate observa în tabelul de mai jos:

Strategii utilizate în Discursul lui Samuel (1 Sam. 12)
Pedagogul ca model (vs. 3-5)
Strategie motivațională: un popor favorizat (vs. 7)
Învățând din istoria națională (vs. 8-12)
Pedeapsa: strategie coercitivă (vs. 14-15)
Învățând prin miracole: tunete și ploaie în vremea secerișului (vs. 16-17)

Al cincilea capitol analizează pedagogia lui Solomon și discursul său public din 1 Împ. 8. Acest personaj întruchipează modelul de conducere monarhică, la care s-a operat tranziția pe vremea profetului Samuel. Solomon are parte de un context favorabil din toate punctele de vedere, însă nu manifestă fidelitate față de Yahve pe termen lung. Solomon a dispus de un dar puternic dar a demonstrat un caracter slab. Dimensiunile măreției lui Solomon, exprimate nu doar prin elemente materiale, ci și prin faima produsă

de înțelepciune, vor fi umbrite de eșecurile sale de la sfârșitul vieții. Încălcând interdicția lui Dumnezeu legată de căsătoria cu femei de alte naționalități, va ajunge să dețină un număr enorm de soții, care îl vor conduce la idolatrie. Solomon nu îl va urma pe Domnul după modelul tatălui său, ajungând să construiască temple păgâne, ceea ce îi va atrage mânia lui Dumnezeu. Analiza discursului public al lui Solomon demonstrează că acesta este pro-monarhie, iar strategiile utilizate au scopul principal de a justifica gestul construirii templului, de a-l valida pe împărat în fața comunității, de a-l pune alături de marii conducători ai lui Israel, de a-l reliefa drept mijlocitor al poporului, și de a arăta că noua construcție inaugurată este soluția pentru viitoarele probleme naționale.

Strategiile identificate și analizate în cuvântarea lui Solomon sunt: învățarea din istoria națională (1 Împ 8:16-20), recompensele ascultării (1 Împ 8:31-52), un popor favorizat (1 Împ 8:51-53), motivarea de învățare pe cale afectivă: dragostea și ascultarea de poruncile Domnului (1 Împ. 8:57-58); minunile ca strategii motivaționale: norul de slavă (1 Împ. 8:10-11), și pedeapsa - strategie coercitivă (1 Împărați 9:6-9).

Spre deosebire de cele anterioare, discursul lui Solomon nu a provocat poporul la o nouă declarație de ascultare. În toate cuvântările publice analizate, am observat că poporul este un personaj activ, care reacționează, care se grăbește să își recunoască slăbiciunile, și să mărturisească ascultare deplină față de legile și poruncile Domnului. De data aceasta comunitatea este inertă pentru că regele monopolizează atât discursul cât și organizarea lui. În momentul în care un profet organizează o astfel de situație, am văzut că mizează pe răspunsul direct al oamenilor, care își mărturisesc păcatele și fac noi angajamente cum că îl vor sluji pe Yahve. Mai mult decât atât, tendința împăratului a fost de a se disocia de comunitate în momentul în care se referă la situațiile în care aceasta va păcătui. Probabil că din acest motiv este consemnată o nouă revelație pe care o are Solomon (1 Împ. 9), în care strategia

coercitivă a pedepsei este dezvoltată într-o manieră mult mai fidelă discursurilor deuteronomice. Astfel, mesajul direct pe care Dumnezeu îl transmite, arată clar că și împăratul poate fi amenințat cu pieirea dacă nu rămâne fidel legământului, după modelul tatălui său David.

Ultimul capitol al lucrării este preocupat de analiza pedagogiei lui Ilie. Spre deosebire de predecesorii săi, Ilie parcurge un drum nou al devenirii, care nu poate fi analizat în detaliu din cauza lipsei de informații. Este anonimul care expune o pedagogie profetică prin excelență, reprezentatul unei tradiții conducătoare care a trăit pentru Yahve cu orice preț. Cu toate acestea, am evidențiat două aspecte definitorii ce stau la baza formării lui. Primul este reprezentat de faptul că poate fi perceput drept un produs și un reprezentant al poporului. Pe de altă parte, modul său de comportament denotă că a avut parte de o educație deuteronomică, dovedită de lupta sa împotriva idolatriei, de portretul de profet, precum și de unele gesturi care pot fi interpretate în nota oferită de cartea Deuteronom. Din perspectiva analizei întreprinse asupra pedagogiei dezvoltate, subliniem 3 caracteristici fundamentale. Mai întâi, aceasta este centrată pe experiențe supranaturale și miraculoase, are legătură cu impunerea unui model diferit de conducere, și demonstrează fidelitate chemării profetice și mentalității deuteronomice. Potrivit analizelor efectuate, pedagogia lui încorporează miraculosul ca nimeni alta, iar elementele utilizate (ploaia și focul) sunt relevante în contextul în care activează. Ilie are parte de cea mai mare opoziție, și totuși obține rezultatele cele mai bune. Aceasta demonstrează că pedagogul cu simț profetic, dispune de eficiență sporită din perspectiva impactului asupra comunității. Nimic nu garantează mai mult succesul unor acțiuni educative precum cele bazate pe revelații și miracol. Totuși, acestea sunt independente de voința omului, fiind utilizate de Dumnezeu în colaborare cu omul, atunci când există o miză importantă.

Concluzii

În primul rând, din analizele efectuate a rezultat că *pedagogia deuteronomistă este profetică*. S-a născut odată cu revelațiile lui Moise, ca apoi să fie promovată de profeți cărora li s-au încredințat sarcini conducătoare. Din acest motiv, în lucrarea de față vorbim despre procesul pedagogic asigurat de profeții care încorporează în strategiile lor fenomenul motivațional al miracolului. Profeții fac dovada deținerii unei cunoașteri superioare, atât din perspectiva planului pe care îl are Yahve cu poporul, cât și în domeniul percepției profunde a realității spirituale în care se găsesc, ori a viitorului națiunii.

În al doilea rând, *pedagogia deuteronomistă este conducătoare*. Cei chemați să conducă au fost chemați și să educe prin cuvântări publice. Fără excepție, în toate analizele efectuate, am observat cum pedagogia se conjugă cu lucrarea de conducere. De altfel, până și în context contemporan, în toate formele actelor educative recunoscute, învățarea altora presupune un demers al conducerii. Fie în plan familial, fie școlar, fie administrativ ori politic. Cine conduce educă și cine educă va și conduce. Narațiunile istoriei deuteronomiste descriu felul în care starea spirituală a comunității a depins de exemplul oferit de conducător.

În al treilea rând, *pedagogia deuteronomistă este edificantă*. Vizează un tip de mentalitate și conduită ce are la baza ascultarea de Yahve. Moralitatea, trăirea în dreptate, închinarea, sunt elemente constante ale curriculei deuteronomice. La baza educației veterotestamentare stă îndemnul deuteronomic *ascultă!* (שמע - *šəma*).

În al patrulea rând, *pedagogia deuteronomistă este soteriologică*. Ea nu urmărește numai o pregătire pentru viață, sub aspectul unor cunoștințe de ordin profesional. Vizează în mod fundamental, însăși dobândirea dreptului la viață. Pentru că alternativa la ascultare este pieirea. Astfel, învățătura lui Yahve promovează o dilemă ontologică ce nu lasă loc de interpretare. Fie îl

slujești pe Yahve, fie devii idolatru, și implicit vei suporta cumplita consecință a exterminării. Prin urmare, manifestată în contextul unei relații de legământ, educația are ca scop primordial recuperarea omului în vederea dobândirii dreptului la viață.

În al cincilea rând, *pedagogia deuteronomistă este complexă*, datorită faptului că integrează strategii și metode diverse. De la apelul la afecțiune până la invocarea pedepsei cu moartea, de la metode verbale la metode vizuale, ori de la gesturi individuale la gesturi colective. Formarea diferită a conducătorilor și exercitarea unor lucrări diferite conferă în egală măsură, complexitate temei educației. După cum am observat, fiecare lider întruchiează paradigme diferite ale devenirii umane. Dacă Moise este un rezultat al educației instituționalizate egiptene și al revelațiilor divine, Iosua se detașează drept produs al relației de ucenicie. Dacă Samuel a fost analizat prin prisma aportului familiei la formarea sa, Solomon a fost perceput în lumina oferită de educația prin delegare. În sfârșit, Ilie este rezultatul unei reînvieri a tradiției profetice a conducerii lui Israel. Pe de altă parte, fiecare acționează în conjuncturi specifice: de la lupta pentru libertate (Moise), pana la lupta pentru o patrie (Iosua). De la lupta pentru păstrarea țării (Samuel), la lupta pentru centralizarea închinării (Solomon), și la lupta pentru întoarcerea dramatică a poporului la Yahve (Ilie). Pentru orice context, trebuie să existe un lider adecvat. În orice vremuri, salvarea comunităților se leagă de activitatea pedagogică a învățătorilor. Pe lângă acestea, complexitatea pedagogiei deuteronomiste este dată de tipologia diversă a strategiilor și metodelor pe care le-am identificat și analizat (strategii de tip activ-participativ, motivaționale, de consolidare, de responsabilizare, de prezentare condensată a principalelor învățături, și coercitive).